

Roma bagázs

HÍREK -

Both Emőke, a Bagázs Közhasznú Egyesület elnöke hat évvel ezelőtt pártfogó felügyelőként figyelt fel a bagi cigánytelepre. Négyszáz főből annyi pártfogoltja volt itt, mint Veresegyházán, Gödöllőn egybev éve.

- Van alapjuk a roma előítéleteknek - mondta akkor. - De valamit tenni is kell.

Nem jó az, ha egy helyen nagyon megül egy népréteg. Nem jól rendeződnek el az állapotok. Semmi mozgás, semmi érintkezés, semmi új lehetőség. Ugyanaz a reménytelenség évről évre. Előbb nyári tábort szerveztek, később megalapították az egyesületet, a végén pedig konténereket telepítettek. Mert egy közös helyiség is kell a telepen, ebből indult ki Both Emőke.

*

Egyforma házak, magas, zárt deszkakerítések, olyan magasak, hogy még véletlenül se lásson be az ember, kutak, egy-egy árva fa, a Galga és az Egres-patak. A környékén a községek összenyúlnak: északon Aszód és Kartal, keleten Hévízgyörk és Vácszentlászló, délkeleten Valkó, délen Gödöllő, nyugaton Domony. Nagyközség Bag, 2379 hektáron, 3893 lakossal, tiszta, gondozott udvarokkal, egymintájú házak szabályos sorával. Jó helyen fekszik Bag, a legtöbben ingáznak, munka is akad. A falu mégis fogyóban. '89 után a cigánytelep öntörvényűen nőtt rá a falura, azelőtt ugyanott még magyarok laktak.

- Földiek - mondja szépen Mezőfi Ferenc, a Jogi, ügyrendi és közbiztonsági bizottság elnöke.

- Sokan félnek, régen nem volt ennyi drog, se ennyi rablás, és nem volt cigánykérdés sem.

- Más kultúra - magyarázza -, újra kell szocializálni őket.

*

A konténerben alig van bútor, mégis rendetlen. Aprócska helyiség, a falán mindenütt cédulák, rajzok, csak néhány székkal van körberakva. Az ablakokban néha gyermekarcok bukkannak fel.

- Hát erről lenne szó - mondja Emőke, majd a konténer belsejébe vezet. A szobácska közel nyolc méter hosszú és öt méter széles, a telepen kettő van belőle. Csillogó szemmel, komolyan magyaráz:

- Ma azokat a felnőtteket hívtuk ide, akik valamit tesznek is az adósságuk rendezéséért. Ha már megvannak a konténerek, akkor ki is kell használni őket.

- Ez körülbelül hány fő lehet?

- Nem tudom pontosan, úgy tíz-tizenkét fő, talán több.

Végigveszem: a telepen négyszáz ember van, ez ötvenkét családot jelent.

- Persze ez még nem meríti ki az épület hasznát, délutánonként hatvan-nyolcvan gyerek tanul itt az iskolai közösségi szolgálat keretében, az asszonyok is nálunk gyűlnek össze, ha pedig tanfolyam van, akkor itt a kész helyiség. Vagyis az épületek több célnak is megfelelnek - teszi hozzá -, egyszerre iskola, klubhelyiség, gyűlésterem és egyáltalán... kultúrház.

*

Ötven év körüli, az átlagosnál magasabb, testes férfi Mezőfi Ferenc, mellette ül Katona Ervin, a Szociális, oktatási és művelődési bizottság elnöke.

- Mindketten jobbkosként kerültünk be a testületbe - magyarázza a Jogi bizottság elnöke -, mégis mi foglalkozunk a legtöbbit a cigánykérdéssel.

Katona Ervin helyesel.

- Azt mondják, hogy a jobbkosok rasszisták, de ez nem igaz. Mi itt együtt nőttünk fel, a cigányokkal együtt jártunk szórakozni, ott nekünk pedig nem volt roma, csak bagi - mondja.

- Most meg szégyelljük magunkat, az egész falu szégyelli magát - mormogja Mezőfi Ferenc.

- És önök mit tudnak tenni?

- Kevesebbet, mint amit szeretnénk, de a többség így is nagyon sokat ad, ahhoz képest, amennyit ők

tesznek.

- Nem értem.

- Voltunk kint egy megbeszélésen, a talajterhelési díjban kértek segítséget. Akkor mondtam, hogy állj: ne felejtjük el, itt is ugyanaz a feltétel, először kapjunk mi.

- Hiába akarunk segíteni, ha ők nem akarnak saját magukon - teszi hozzá a Szociális bizottság elnöke.

- És ezt nagyon szépen felfogták.

*

Both Emőkével együtt tízen ülünk az adósságrendező csoportban. A telepen egyelőre minden nagyon szép. A programok folyamatosan változnak, egyikből jön a másik, így tudnak fejlődni.

- 2011-ben a sorstársmentorálással kezdtünk, telepiek és budapestiek voltak mentorai az itteni gyermekeknek, ebből lett aztán az iskolai közösségi szolgálat - mondja Emőke.

- A gond az, hogy saját maguk generálják a szegénytelepeket. Pedig ha reményt, életkedvet öntenek beléjük, szárnyra kapnak - magyarázza -, csak meg kell adni a lehetőséget. Persze a gyerekeken kell kezdeni.

Természetes. A negyven-, ötvenéveseket már nem lehet tanítani. Nehezebben tudják magukat új célok felé irányítani, igaz, nem lehetetlen, de a gyermekek...

- Alapjaiban változnak meg.

Nagy levegőt vesz.

- De továbbmegyek: rájöttünk, hogy a magunk erejéből kell megcsinálni mindent. Elkezdtünk a felnőttekkel is foglalkozni, a házak felújításába fogtunk, közérővel, de nem ingyen - kék szemével komolyan néz.

- A férfiprogramból hamar jött a női program. A budapestieknek nehéz volt megszólítaniuk az itt élő anyákat, most meg: a telepi nők együtt dolgoznak. A Bagázs FC már helyi kezdeményezés, a fiúk maguktól kezdtek el rendszeresen járni, a férfi mentorprogramban is áttettük a fókuszt, kiderült, amit igazán szeretnének, az a kiskert, állattartás, így lett tavaly a tyúkprogram.

- Idén wifit vezettünk be a házakba, a telepiek kedvezményesen vásárolhattak számítógépet, jövőre pedig a börtönben fogva tartottak vagy a szabadultak *hozzátartozói* számára indul egy mentorprogram.

- Nem segítünk, nem adunk adományt - mondja -, állami támogatást sem veszünk igénybe, az túlságosan kiszolgáltatottá tenne minket.

*

A képviselők nagyon csodálkoztak, hogy az óriási szegénység közepette a bagi cigánytelepen olyan hatalmas lelkesedéssel szedték a szemetet a telepiek, amilyen lelkesedés ott - bár ezt nem tudták - egyébként is van. Először ezt látták, és ezzel nagyon meg voltak elégedve, Katona Ervin egészen otthon érezte magát.

- Ilyen a magyar rendszer - mondogatta, és nagyon bólogatott, miközben a romákat figyelte.

De amikor a házakra került a sor, összezavarodott: a szegénység mindenütt ott volt: a toldozott tetők és a csalé ablakok alatt, az alig tíz lépés hosszú romos házban. A szegénység köti össze a különböző portákat, amit az ember itt lát-hall és főleg szagol, az teszi a házakat egységes tömbbé, a cigányteleppé.

- A képviselők nagyon rendesek velünk, segíteni akarnak - Kanalas Roland, a Bagázs fiatal telepi munkavállalója csöndesebb hangon, lassan szólal meg. Ahogy sokan, Roland is drogozott, bandája is volt.

- Aztán istenfélő lettem.

Először füvezett, aztán ecstaszott, végül jöttek a designer drogok.

- Nem gondolkodtam, semmit sem éreztem, esküdöztem, hogy le fogom tenni, úgyis eljön az a nap.

Egészen halványan elmosolyodik.

- Édesanyámnak, unokabátyámnak, unokanővéremnek is rossz volt ez, kezdtek eltávolodni tőlem, akkor tényleg nagyon magamba szálltam: elkezdtem imádkozni, gyülekezetbe járni. - A szíve mélyén mindenki ki akar lépni ebből - mondja. - Persze sokat kell dolgozni: a telepen nehéz rendes embernek lenni.

*

A székek körben egyszerre megtelnek.

- Én kertész vagyok - meséli például Laci -, és nekem nagyon jó tapasztalataim vannak. Szerintem a

magyarok igenis elfogadnak minket.

Fiatal, vékony ember Laci, hatan élnek egy kis házban a telepen.

- Nagyon gazdag családoknál dolgozom, otthagynak egyedül, köszönnek, kávéfőznek, mindegy az, hogy roma vagyok-e, vagy sem.

- Van hátrányos megkülönböztetés, mert van, de ez kilencven százalékban rajtam múlik. Nekünk kell változtatni - magyarázza.

Lakatos István bólogat.

- Azt kéne észrevenni, hogy cigány és cigány között is van különbség - mondja.

- A falubelieket kellene megkérdezni, mennyi lopás van. Addig meg azt fogják nézni, hogy cigány vagy - vonja meg a vállát Judy. - Nekünk is van ebben felelősségünk: tudjuk, kik csinálják, ki tudnánk közösíteni őket magunk közül. Csak egy baj van - mondja -, hogy mi ezt nem akarjuk.

- Miért nem?

- Mert reménytelen - feleli Kanalas Patrícia.

- Mert akkor vamzer vagyok, cigányellenes vagyok, azt mondják.

- Ezt kik mondják?

- Hát a telepiek.

- De hát önök is...

- Nem tudja, itt mi van - legyint Lakatos Lászlóné Jutka -, csak a verekedés meg a veszekedés lenne mindennap.

*

- Igazából a rendőrség már ki se jön - mondja Emőke. - Nem veszik komolyan a telepieket.

- Amikor machetével rám támadtak, egy órámba telt, hogy meggyőzzem őket, hogy bűncselekmény történt, és felvegyék a jegyzőkönyvet.

- De ha nem tesznek feljelentést, ugyanaz a helyzet marad - néz rám -, tenni kell, hogy a jog őket is védje, nem fogadhatom el csak úgy, hogy én vagyok az áldozat.

Nyilvánvaló: akkor minden eldőlné, nincs is miről tovább beszélni. Ha az ember sorsáért kizárólag mások felelősök, akkor maga nem is tud semmit tenni ellene.

- A bíróságon is megmondták, hogy csak azért lett belőle ügy, mert bennünk, budapestiekben a machete valóban félelmet kelthet, és akkor ez már garázdaságnak minősül.

- Nem lehet.

- De úgy van - bólogat. Sőt: a bíró szerint, a telepiekben ez nyilván nem kelthet félelmet, hiszen már megszokták a látványát.

Szomorú csönd.

- Csak az összefogás segíthet, ha a rendőrség nem jön ki, nem veszi fel a jegyzőkönyvet, panaszt kell tenni - magyarázza.

- Csak hát itt a telepen azt érzik, hogy fölösleges: mindenki mindenkit ismer. Ha feljelentenek valakit, a békességüket, biztonságukat adják fel.

*

- A korosztályombéli cigányok normálisak - hajol előre a székében Katona Ervin -, ők még látták, hogy a szüleik felkelnek és elmennek dolgozni.

Csak jött a rendszerváltás, a drogok, és felnőtt egy olyan generáció, amely nem látott munkát, ezzel egy időben jött létre a cigánytelep.

- Ez még visszafordítható?

- Lassítani lehet - mondja Mezőfi Ferenc -, és ha lelassítottuk vagy megállítottuk, és valami egészséges kompromisszum létrejön a falu és a kisebbség között, akkor tudunk arról beszélni, hogy megfordítjuk a folyamatot. Elkezdődött - emeli fel a mutatóujját -, de nagyon sok ellenvetés van. A Bagázsban sokan nem bíznak itt a faluban: nem tudjuk, ki támogatja, hogyan támogatja, és mennyit kap.

- Pedig az a jó, ha együttműködünk - mondja határozottan Katona. - Van egy rész: a Dankó utca, a fertőzések is onnan indulnak. A rühesség - mondja. - De már ez is alakul. Egy év alatt elértük, hogy bízzanak bennünk annyira, hogy ezt időben jelezzék. A gyermekvédelmiskkel, a Nemzetiségi

Önkormányzattal is napi kapcsolatban vagyunk, összedolgozunk.

- Ha bármi van, hívjuk egymást, ha lopás van, akkor is - teszi hozzá a Jogi bizottság elnöke. - A bűncselekmények száma a felére csökkent. És nem a kamerák miatt. A párbeszéd miatt, hogy végre elkezdődött.

*

Érdekes, hogy mitől fél legjobban az ember: az új lépéstől. Zárt közösség a cigánytelep.

- Annyi bizonyos - mondja Emőke -, hogy szolidaritásra szorulnak a telepiek, a szegregációt, a mélyszegénységet sem szépíteni, sem elsimítani nem lehet, se most, se később, nincs is miért gondolkodni róla. Először bizalmat építettek. A helyi sorstárs mentorokat nagyon elfogadták, ők pedig bíztak bennük, azután a következő nagy lépés az volt, amikor helyi munkavállalójuk lett.

- A szegénytelepek többszörösen termelik újra a bűnözést, szegénynek inkább lesz szegény a gyereke, és az is igaz, hogy több gyerek születik. Ezért sem jó, ha szegregáltan működik valami, csak a különbség, az egyenlőtlenség nő tovább.

Nem csinálhat mást az ember, megteszi a kötelességét. - De nem végzem el helyettük, ami az ő dolguk - mondja.

De mivel lehet a szegénytelepen élő ember gondolkodását megváltoztatni? Karitatív eszközökkel aligha, nincs annyi pénz, hogy elég legyen. De akkor mivel?

- Mesterséges eszközökkel nem lehet végérvényes változtatást véghezvinni.

- Adósságrendezésnél sem jó az a módszer, ha valaki kifizeti helyettük az egészséget, nem lesz eredményes. A telepieknek kell eljutnia oda, hogy törlesszen, olyan fizetési kötelezettséggel, amivel esélye van előbbre lépni.

- Az is rossz politika, ha jó házakba költöztetik a szegény körülmények között élő embereket, és ingyen kiscsirkéket adnak nekik: fel fogják égetni a parkettát és megeszik a kiscsirkét, ahogyan eddig sokszor. Nagyot sóhajt.

- Ha olyan hatalmas különbség van az ő élethelyzetük és aközött, ahová egyszer csak beültetik őket, nem tudnak vele mit kezdeni.

- A jótékonykodással soha nem változtatni igyekszem, hanem csak az alá- és fölrendeltségi viszonyt erősítem meg. Nekünk is volt tyúkprogramunk - mondja -, tíz család vásárolhatott kedvezményesen tyúkokat. De előtte meg kellett teremteniük a megfelelő körülményeket. Fél évig jártak foglalkozásra: miért jó, ha tyúkjuk van, hogyan kell tartani őket.

A faluban lassan beesteledik. Az utcák megnyúlnak.

- Én a választási lehetőségben hiszek - mondja komolyan -, azt kell megadni. - Amíg egy telepi gyereknek adott az útja, addig annak, aki a többségi társadalomba születik, sokkal inkább megvan a választási lehetősége. Ez fontos lépés az integrációnál, nem kell, hogy mindenki a többséghez tartozzon, de ne éljenek szegregáltan.

- Ha annyira kilátástalan helyzetben él valaki, hogy reménye sincsen, hogy az életében valaha rendezzi az adósságait, akkor nulla motivációja van arra, hogy egyébként változtatni akarjon. Mihelyt elérhetővé válik számára, akkor biztos vagyok benne, hogy tesz is valamit: ha azt érzik, bármit is tehetnek, és van esélyük, akkor meg fogják tenni a lépéseket, ahogy itt a telepen is.

Csak mégis hogyan? Úgy tűnik az emberek előtt, hogy itt már nem lehet segíteni. Nem is érdemes. Ha eddig nem változott az élet, mitől lehessen várni a javulást?

- Pedig folytatni kell. Meg kell próbálni. Az ember nem tehet mást, mint lelkesedik mindenért, ami jó, ez pedig jó - feleli.

A telep lassan elsötétül, nincs közvilágítás. A házak csak egyetlen lépéssel vannak tovább a sátonnál: azzal, hogy falak veszik körül, de ugyanúgy átjárja őket a szél.

- Tervek kellene - mondja még utoljára határozottan Emőke -, ha célok, tervek vannak, az ember nincs egyedül. - És nem kell sajnálnia telepiket - teszi hozzá -, nem is kell mindenkit megmenteni, csak segíteni - mondja szépen -, hogy el tudják kezdeni a változást.

